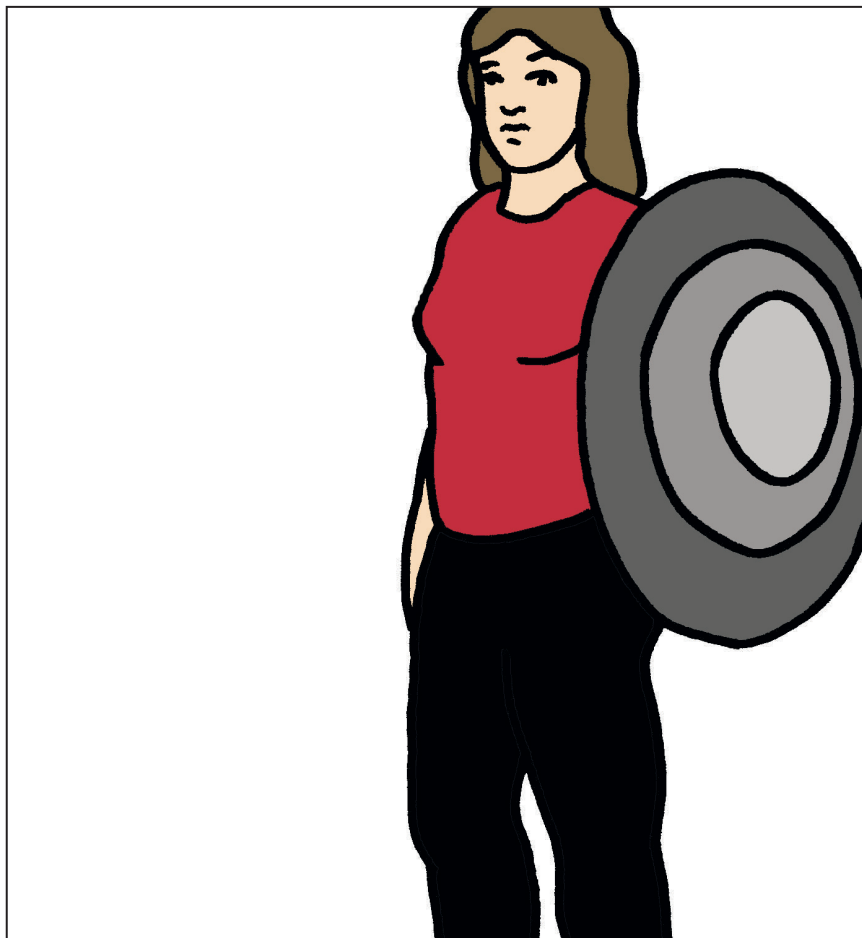

PRESS JUDICATA

JURIDISKA FÖRENINGENS TIDSKRIFT NUMMER FYRA TVÅTUSENSJU ÅRGÅNG ÅTTIOETT

TEMA VÅLDTÄKT

Utblick – från voldtukt till rape shields
Madeleine Leijonhufvud
Petter Asp
Gudrun Schyman

POL POTS LEENDE

Uppsalajuristen Peter Fröberg
Idling om den hyllade debut-
boken – och om juridiken.

JENS LAPIDUS

I rättssalen spelar hype ingen
roll, säger mannen bakom
hypade *Snabba cash*.

UPP TILL KAMP!

Sveriges bästa juridikstudenter
borde få hålla till i universitets-
huset – och slippa BMC.

AVVISNINGAR TILL IRAK

Migrationsöverdomstolen har fel.
"Väpnad konflikt" är precis vad
som pågår i Irak.

Vill du göra kometkarriär som stjärnadvokat?

Välkommen ner på jorden.

Linklaters

Ser du en lång och framgångsrik karriär som affärsjurist framför dig kan vi ge dig ett råd på vägen: Sök till vårt Junior Associate Programme – en unik möjlighet att påbörja sin karriär hos en av världens ledande advokatbyråer.

Kometkarriären börjar på www.linklaters.com/careers

Linklaters lämnar juridiska råd till några av världens ledande företag, finansiella institutioner och organisationer i deras mest komplexa transaktioner och affärer. Med kontor i alla stora affärs- och finanscentra levererar vi en unik service till klienter över hela världen.

Linklaters Advokatbyrå AB
Regeringsgatan 67
Box 7833, 103 98 Stockholm, SWEDEN
Tel. (46-8) 665 66 00. Fax. (46-8) 667 68 83

www.linklaters.com

LEDARE.

Att ha en vass våldtäktslagstiftning och en effektiv rättstillämpning är bara delvis en fråga om att slå vakt om kvinnors rätt till den egna kroppen. Det handlar också om något så grundläggande som rätten att röra sig fritt i det offentliga rummet.

Ett brott som begränsar

En god vän var på väg hem en natt i början av sommaren när en främmande man kom ikapp henne på en folktom bro mellan Södermalm och en av Stockholms söderförorter. Han hade – visade det sig – inga onda avsikter. För att hon inte skulle bli skrämmd av att han gick bakom henne i mörkret ville han bara skynda sig förbi henne. Och förklara för henne att hon inte behövde vara rädd.

Det finns andra strategier som killar använder för att slippa bli tagna för potentiella våldtäktsmän när de rör sig ute sent. En annan kompis brukar sakta ner eller stanna när han går bakom främmande tjejer på natten, för att de inte ska börja titta nervöst över axeln, öka takten eller byta sida av gatan när de lägger märke till honom.

Den som tvivlar på att risken för våldtäkt påverkar tjejer kan med andra ord fråga en man som någon gång har mött en främmande kvinna utomhus på natten. Risken att en kvinna ska bli våldtagen ute är visserligen försvinnande liten, men så är det också med risker – de kan vara små, men är faran tillräckligt skrämmande begränsar de oss ändå.

Att bekämpa våldtäkter är med andra ord bara delvis en fråga om att slå vakt om kvinnors rätt till den egna kroppen. Det handlar också om något så grundläggande som kvinnors rätt att röra sig fritt i det offentliga rummet på samma villkor som män. Och sommarens häftiga våldtäktsdebatt har, alla goda avsikter till trots, inte gjort mycket för den rätten.

”Det är dags för omvänd bevisordning”, skrev tidningen Stockholm Citys chefredaktör Mikael Nestius när vågorna i våldtäktsdebatten gick som högst i somras. Mikael Nestius är inte ensam om att vara beredd att kasta rättssäkerheten överbord så snart en misstänkt våldtäkt uppmärksammas i media. Efter den misstänkta Stureplansvåldtäkten i mars har såväl debattörer som demonstranter ställt högljudda krav på fällande dom, många

gånger utan tyngre argument än att det som de anklagade Stureplansprofilerna gjorde är vedervärdigt. Och att de skickade sexistiska sms till varandra efteråt.

”Vi riskerar att bli så fast i våra inlärd föreställningar att vi inte kan tänka oss nya lösningar.”

När drevet går behövs vi blivande jurister i debatten. Vi behärskar de juridiska begreppen och har en uppfattning om vilka avvägningar som lagstiftare och domstolar ställs inför när det kommer till sexualbrotten. Men vi riskerar också att bli så fast i våra inlärd föreställningar att vi glömmar att fundera kring nya och bättre lösningar.

Därför är perspektivet i detta första nummer av nya Press judicata *de lege ferenda*. Vi hoppas att det är läsning som ska inspirera till en kreativ diskussion och nya idéer om hur våldtäktslagstiftning och rättstillämpning kan bli vassare – utan att vi kompromissar med rättssäkerheten.

PAULINA NEUDING
redaktör

VI HAR JU INGEN LOKAL JU. Och därför får vi Uppsalajurister släpa runt våra böcker och oss själva mellan Gamla Torget, Trädgårdsgatan, BMC, Magistern, Ekonomikum och Missionskyrkan i brist på seminarie- och föreläsningsslokaler. Det som var roligt i Lorry är med andra ord desto mer besvärligt i verkliga livet.

Det är tråkigt att vi Uppsalajurister inte har någon naturlig mötesplats, men framförallt är hemlösheten ett världslost sätt att behandla en av universitetets äldsta och stoltaste fakulteter. Eller är det någon som känner historiens vingslag bland molekylerna på BMC?

Tills lokalfrågan är löst för Uppsalajuristernas del startar Press judicata nu en kampanj för att universitetet ska göra det enda rimliga – och inrymma ett nytt Juridicum i universitetshuset.

Ekonomerna har trots allt Ekonomikum. Och Stocken.

Omslagsillustration

Timothy Crisp

Redaktör

Paulina Neuding

Biträdande redaktör

Johan Björkdahl

Ansvarig utgivare

Joakim Halvarsson

Grafisk form

Joakim Larsson

Illustrationer

Mattias Lindblad

Timothy Crisp

Redigering

Fredrik Forsberg

Tryck

Exakta, Hässleholm AB

BesöksadressÖvre Slottsgatan 3
753 11 Uppsala**Telefon**

018-71 01 60

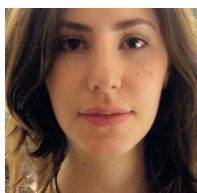
E-post

redaktionen@juridiskaforeningen.se

Press judicata är medlemsorgan för Juridiska föreningen i Uppsala.

De åsikter som förekommer i tidningen överensstämmer inte nödvändigtvis med Juridiska föreningens.

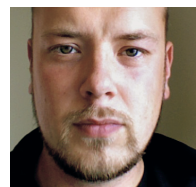
Medarbetare i detta nummer

PAULINA NEUDING

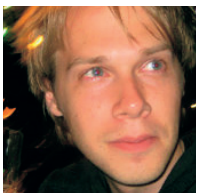
Paulina läser termin 5 och har en examen i statsvetenskap bakom sig. Hon har tidigare jobbat som ledarskribent bland annat på Upsala Nya Tidning och Svenska Dagbladet.

JOHAN BJÖRKDAHL

Johan läser termin 5 och spelar bas, gitarr och trummor i bandet Stirling. Han har tidigare pluggat franska i Paris och lingvistik i Lund och har numera slagit ner bopålar på Södermalm i Stockholm.

JOAKIM LARSSON

Joakim är journalist och grafisk formgivare med rötterna i Ångermanland. Han är besatt av tecknade satirserier och har skrivit manus till ett avsnitt av Filip Hammars och Fredrik Wikingssons "Myggan" på Kanal 5.

ARON LUND

Aron läser på orientalistikprogrammet i Uppsala och frilansar som journalist. Han har läst arabiska i Damaskus och pluggat konst i Eskilstuna och arbetar sommartid som ledarskribent på Eskilstuna-Kuriren.

CAROLINE LUNDSTRÖM

Caroline är född och uppvuxen i den småländska byn Väckelsång, men läser just nu termin 7 på Korea University i Söul. Caroline gillar tjeckiska kaféer, amerikanska modemagasin och svensk blyghet.

Innehåll

6

I rättssalen spelar **hype** ingen roll. I alla fall om man frågar **Jens Lapidus**, försvarsadvokaten bakom hypade *Snabba cash*.

8

“Väpnad konflikt” är precis vad som pågår i Irak. Migrationsöverdomstolens felbedömning är dödsstöten för alla förhoppningar om ett **avpolitiserat** **asylsystem**, skriver Aron Lund.

9

I nya boken *Den oskyldige mannen* hämtade **John Grisham** för ovanlighetens skull stoffet helt ur **verkligheten** – och han blev dessutom engagerad på kuppen.

10

Uppsalajuristen Peter Fröberg Idling blev nominerad till DN:s kulturpris för debutboken **Pol Pots leende**. Press judicata har mött honom.

13-25 TEMA VÅLDTÄKT

Efter ännu en uppmärksammas friande dom misstror allt fler rättsväsendets förmåga att ge upprättelse åt våldtagna kvinnor. I kölvattnet av ännu en hetsig våldtäktsdebatt ger sig Press judicata in i diskussionen om lagstiftning, bevissäkring och processregler, från **rape shields** till kravet på en samtyckesbaserad våldtäktslag.

16

Professor **Madeleine Leijonhufvud** möter kollegan **Petter Asp** i en duell om ett samtyckesrekvisit.

25

Rättssystemet fungerar inte när det kommer till våldtäkter, skriver fi:s talesperson **Gudrun Schyman**.

Hej kursetta!

T5:AN LINA STENLUND kan inte riktigt komma på en rockstjärna hon skulle vilja träffa.

Namn: Lina Stenlund

Ålder: 22

Senaste impulsköp: En sittningsklänning, eller några stycken faktiskt

Äter lyxmiddag: Hemma hos mamma

Favoritgata: The Strip i Las Vegas, men inte att bo på

Bästa förfestmusiken: Något som någon annan har med sig

Reser helst till: Solen

Favoritlyxartikel: Hårinpackning

Älsklingsljud: Sms-signalen

Favvosajt: www.facebook.com

Här bjuder jag mamma på middag: Tzatziki

Fikar gärna på: Kafé 018

Favoritfärg: Lila

Bästa grönsaken: Majs

Rockstjärna jag vill träffa: Kommer inte på någon som är snygg

Favvoplagg:

Klänning

Klädkonto per

månad: Ingen

aning, för mycket

Uppsalas mest

överskattade

affär: Week-

day

Bästa

fyllekäket:

Max veg-

etariska

hamburgare

Bästa bak-

fyllekäket: Pizza

Dansar helst till: R'n'B

Senast gnolade låt: Beautiful girl

Bästa teveprogrammet: So you think

you can dance

Lina Stenlund

OM KURSETTAN. Lina Stenlund blev en av två kursettor på straff- och processrätten i våras. Nu har hon precis hunnit ta tag i skatterätten på T5.

Jens Lapidus vill ha mer kött och blod. Och tid i rättssalen.

Foto: Anna-Lena Ahlström

8 snabba till Jens Lapidus

Hej Jens och grattis till framgångarna med boken *Snabba cash* som nu blir film och dessutom ska översättas och ges ut i tolv länder!

– Tack, tack!

Var du beredd på att din debutroman skulle få ett så positivt mottagande?

– Nej, det hade jag väl inte riktigt väntat mig. Men jag visste att jag var något nytt på spåren i mitt sätt att skriva.

Hur har du hunnit med både jobb som biträdande jurist och att skriva en bästsäljande roman?

– Alla har olika intressen. Mina var att jogga, träffa kompisar – och att skriva. Så jag la mycket ledig tid på det.

Men du har slutat på Mannheimer Swartling?

– Ja, nu jobbar jag på Försvarsadvokaterna. Mannheimer var väldigt bra men jag kände att jag ville ha mer kött och blod. Och tid i rättssalen.

Har uppståndelsen kring *Snabba cash* påverkat ditt juridiska arbete? Vad händer när en hypad författare dyker upp på en huvudförhandling?

– Mitt juridiska arbete har inte påverkats mer

än att många kollegor har uttryckt nöje över boken. I rättssalen gäller det att vara en bra processförare – där spelar hype ingen roll.

Det kan vara svårt att gå från karg juristprosa till att skriva skönlitterärt – hur tycker du att juridiken har påverkat ditt skrivande?

– En kollega sa att "det är nog bra att du skrivit boken när du är ung, för sedan förstörs språket". Det kan ligga något i det. Samtidigt är språket i min bok också i viss mån "kargt", precis som juridisk text.

"I rättssalen gäller det att vara en bra processförare – där spelar hype ingen roll."

I din bok tränar folk på SATS och springer i *Clima Fit*-vindjacka. Stämmer ryktet om produktplacering?

– Nej, men eftersom jag joggar en del så råkar jag ha en liknande jacka själv. Den är mycket kompetent, och det säger jag alldeles gratis (skratt).

Vad är ditt nästa projekt? Blir det någon uppföljare?

– Det hoppas jag, om jag får tid.

Illustration: Timothy Crisp

PRESS JUDICATA har sökt upp experterna och frågat om det vid sidan av slimmade siluetter, klara färger och korta pagefrisyrier ändå inte är jur kand:en som är **hetast i höst**.

Tänk en jur kand till den **handväskan**

Ebba von Sydow har gjort det. Liksom vår egen Karolina Lassbo. Det handlar om trendmedvetna glamourprinsessor som väljer att läsa på juristlinjen.

Press judicata har sökt upp experterna och frågat om det vid sidan av slimmade siluetter, klara färger och korta pagefrisyrier ändå inte är jur kand:en som är **hetast i höst**.

Karolina Lassbo säger till Press judicata att hon inte är så säker på att det är trendigt att läsa juridik, även om hon noterar att intresset för utbildningen – och med det antagningspoängen – stiger från år till år. Hon tror framförallt att många blir inspirerade att läsa juridik av att se på advokatserier som *Ally McBeal* och *Lagens Änglar*. Och kanske av henne själv.

– Jag borde skicka en faktura till Juridicum i Uppsala för alla gånger jag har agerat studievägledare åt folk som har mejlat mig och frågat om juridiken.

För att tala juridik och trender berättar Karolina att klädkoden varierar beroende på var man jobbar som jurist.

– När jag jobbade på näringsdeparte-

mentet var klädkoden väldigt avslappnad. Nästa vecka börjar jag på affärsjuridisk byrå och då blir det mycket striktare.

Vissa byråer har en skriven klädkod som de anställda kan ta del av berättar Karolina, men oavsett om reglerna finns kodifierade eller inte är det vanligtvis kostym eller dräkt som gäller på advokatbyrå. Mönstren får inte vara iögonfallande och även kvinnor ska ha skjorta under kavajen. – Själv fördrar jag topp under kavajen, säger Karolina. Det blir mindre bökigt och framförallt riskerar man inte att få smink på kragen.

Daniel Bergström är modechef på tidskriften *Café*, som nyligen har utnämnt juristen och författaren Jens Lapidus till

Sveriges bäst klädde man. Daniel skrattar när han får frågan och tror först att han har hört fel.

– För mig som bara har en gymnasieexamen kan en universitetsutbildning aldrig bara bli en accessoar. Den är så mycket mer än så, förklarar han.

– Men bland utbildningar smäller en jur kand högst för mig. Jag skulle säga att det är den utbildning som jag har mest respekt för.

Om Cafés modechef skulle översätta juristutbildningen till ett

mode ser han framför sig USA:s östkust, höst och *Ivy League*-look.

– Så visst, säger Daniel. Det går inte att förneka att juridiken är fashion.

“Om Cafés modechef skulle översätta juristutbildningen till ett mode ser han framför sig USA:s östkust, höst och *Ivy League*-look.”

INGEN VÄPNAD KONFLIKT pågår i Irak, i alla fall inte enligt Migrationsöverdomstolen. Därför är det numera fritt fram att **avvisa irakier** som inte kan visa att de personligen är föremål för hot i hemlandet. Detta är dödsstöten för alla fromma förhoppningar om ett avpolitiserat asylsystem, skriver Aron Lund.

Väpnad konflikt pågår i Irak

När det nya asylsystemet infördes var tanken att det skulle stå fritt från politiska avvägningar, och att asylbesluten enbart skulle grunda sig på fakta. Då räknade man inte med myndighetskulturen i svenska asylinstanser.

Den 27 juli 2005 sökte en irakisk man från den utsatta religiösa minoriteten jezidier asyl i Sverige. Enligt utlänningslagen ska asyl ges till den som "behöver skydd på grund av yttre eller inre väpnad konflikt" eller

som "på grund av andra svåra motsättningar i hemlandet känner välgrundad fruktan att utsättas för allvarliga övergrepp". Den som har följt nyheterna någorlunda de senaste åren inser att detta gäller Irak.

Men Migrationsverket hävdade i fallet, något oväntat, att det inte pågår någon väpnad konflikt i Irak. Mannens överklagan till Migrationsdomstolen gav samma utslag, efter minimal argumentation – i praktiken en passning vidare till högsta auktoritet, Migrationsöverdomstolen.

Inför överdomstolen fortsatte Migrationsverket – som part i målet – att hävda att ingen väpnad konflikt pågår i Irak. Som argument anförde verket sina egna rapporter och dokumentsamlingar, och med detta lät domstolen sig nöja.

Det bevisar två saker: att överdomstolen inte brytt sig om att ta reda på

något om Irak, och att den inte heller brytt sig om att läsa Migrationsverkets egna, offentligt tillgängliga rapporter om landet. Hade rätten gjort någotdera hade den nämligen insett att "väpnad konflikt" är precis vad som pågår i Irak.

Ta Migrationsverkets (och sedermera Migrationsöverdomstolens) analys att Irak inte, som i normala definitioner av inre väpnad konflikt, är uppdelat territoriellt mellan olika väpnade grupper. Det var avgörande för utslaget, och det var också nonsens.

Även om man bortser från ockupationsstyrkorna är, för att ta några exempel, hela Kurdistan kontrollerat av två gerillaarméer (PUK och KDP), medan den shiitiska Mahdiarmén styr miljoner människor i Bagdad och de centrala delarna av Irak. I den sunnitiska västern behärskar gerillagrupper och stammiliser kvarter, byar, och ibland hela städer. Iraks näst största stad Basra, från vilken Storbritannien nyligen evakuerade sina sista trupper, är nu helt i händerna på rivaliserande shiitiska miliser.

Samma sak med verkets försäkran om att "[e]fter frigörelsen 2003 är irakiska regimen inte inblandad i någon förföljelse av religiösa grupper. Regimen verkar istället för en acceptans och tolerans av

alla religiösa minoriteter". Detta trots att USA-trupper för inte länge sedan räddade över hundra irakiska sunnimuslimer ur inrikesministeriets källare, där de torterats och avrättats som så kallade "spökfångar" utanför lagens rāmärken. Och trots att tiotals lik varje morgon hittas på Bagdads gator, eller flytande i Tigris, med hål efter elektriska borrar i armar, ben och skalle – den dagliga skörden för de shiamuslimska dödspatruller som premiärminister Nuri al-Malikis pappersregim stödjer sig på.

Om detta kan vi läsa i Dagens Nyheter, men inte i Migrationsverkets pläderingar. Lika lite kan vi där hitta något om hur Irak delats upp mellan väpnade grupper. Och sålunda skriver överdomstolen att "mot bakgrund av det anförda", alltså Migrationsverkets välfriserade version av verkligheten, drar den slutsatsen att det inte pågår en väpnad konflikt i Irak. Domen kan inte överklagas.

Tack vare naiva eller ointresserade domare, som inte gjort sig omakett att jämföra verkets utsagor med oberoende källor, har Migrationsverket lyckats ge laga kraft åt sin bisarra idé om att ingen väpnad konflikt pågår i Irak. Kombinationen av en domstol som är för ointresserad av de människöden den avgör för att begära in seriös information, och en myndighet som firar med tårter när den lyckats kasta ut en flykting, blev dödsstöten för alla fromma förhoppningar om ett avpolitiserat asylsystem.

ARON LUND
frilansjournalist

Juristen John Grishams nya bok har kommit ut på svenska.

Foto: Kelly Campbell

JOHN GRISHAMS nya bok *Den oskyldige mannen* är hans första *non-fiction*.

Alex Ljungvall har läst den.

Grishams innocence project

Det var en nekrolog i New York Times som fick John Grisham att börja skriva på sin första *non-fiction*-bok. Som så ofta överträffas ju dikten av verkligheten, och i Ronald Williamsons tragiska öde fann Grisham snabbt en outsinlig källa för material till ännu en bestseller.

Det är december 1982 och i det lilla samhället Ada i Oklahoma mördas en ung kvinna bestialiskt. Tiden går utan att polis och åklagare lyckas lösa fallet. Med manipulationer och häpnadsväckande tunn bevisning förmår de till slut ändå få en lokal jury att döma en ung stökig man till döden, och en vän till denne ges livstids fängelse. De tilltalades försvar är undermåligt, och samma kan sägas om domarens handlande under rättegången.

Den oskyldige mannen (Albert Bonnier förlag) – eller *The Innocent Man* som den heter på engelska – är en berättelse om hur ett lokalt rättssystem på grund av inkompetens, falskspel och korruption havererar fullständigt. Om hur oskyldiga lättvindigt döms medan gärningsmannen går fri.

Det är inte bara hisnande (för att inte tala om förskräckande) läsning, utan man lär sig även en del matnyttigt om den amerikanska brottmålsprocessen och dess rättssäkerhetsgarantier. Detta område är en fascinerande del av den amerikanska juridiken, särskilt som den i så hög grad är utmejslad ur bestämmelser i den drygt 200-åriga konstitutionen. Till skillnad från den emellanåt absurda materiella straffrätten, som bestäms på främst del-

statlig nivå, har den processuella också tjänat som förebild för omvärlden.

Men när såväl kompetensen som ambitionen brister hos straffprocessens rollfigurer spelar det liten roll vilka principer som slagits fast av amerikanska HD. Rättvisan spårar likväl ur.

Och här blir man smått undrande om inte ett par amerikanska karaktäristika är bidragande orsaker till att orättvisa skipas, exempelvis att åklagarsidan inte åläggs något krav på objektivitet, liksom att domaren tilldelas en mycket passiv roll i rättegången. Ordningen med juryrättegångar känns i ett rättssäkerhetsperspektiv heller inte alldeles pålitlig.

I denna ackusatoriska process blir det helt avgörande att den anklagade får ett effektivt försvar. Men just på den punkten brister det inte sällan – bra advokater kostar pengar och de medellösa får nöja sig med offentliga försvarare av varierande kvalitet. Resultatet riskerar att bli direkt felaktiga domar.

Innan Grisham började plöja i fallet Ron Williamson hade han inte funderat nämnvärt kring problemet med oskyldigt dömda. Nu är han desto mer engagerad och sitter med i styrelsen för *The Innocence Project* vid *Benjamin Cardozo School of Law*. I detta är såväl politiker som verksamma jurister och studenter involverade, och det finns ett flertal liknande organisationer spridda över landet. Att problemet är reellt är det få som seriöst kan betvivla. En studie har uppskattat andelen felak-

tigt dömda till 5 procent, vilket motsvarar 100 000 personer. Det finns således en hel del jobb att göra.

Medan denna problematik alltså erkänts på bred front i USA har vi hemma i Sverige under senare år gått igenom vårt eget uppvaknande i ämnet, inte minst tack vare goda journalistiska insatser. Men inom juristkåren har de uppdagade missförhållandena väckt kluvna reaktioner, och när JK förra året släppte rapporten "Felaktigt dömda" följde en infekterad debatt mellan några av vårt lands mest högt profilerade jurister. Att det så ofta handlar om personer som blivit dömda för sexbrott tillför naturligtvis en extra känslig dimension till diskussionen.

ALEX LJUNGVALL
termin 9

FAKTA THE INNOCENCE PROJECT:

Information om *The Innocence Project* finns på www.innocenceproject.org

JK:s rapport "Felaktigt dömda" finns på www.jk.se

Rallarsvingar mellan höga jurister går att ta del av på www.dn.se (sökordet "felaktigt dömda" leder fram till debatten).

FAKTA JOHN GRISHAM:

Född 1955 med hemvist i den amerikanska södern. Verksam som advokat mellan 1981–1990 samt politiker (dem) i Mississippis representanthus (1983–1990).

PETER FRÖBERG IDLING är Uppsala-juristen som nominerades till *Dagens Nyheters kulturarpris* för den hyllade debutboken *Pol Pots leende*. Press Judicata har mött honom för ett samtal om skrivandet och om juridiken.

Om Pol Pot och juridiken

Hur reser man genom ett folkmord utan att se någonting?

Det var på ett biståndskontor i Kambodjas huvudstad Phnom Penh som frågan slog honom. Peter Fröberg Idling arbetade som jurist för biståndsorganisationen Forum Syd när han av en tillfällighet hittade reseskildringen *Kampuchea mellan två krig* i en bokhylla på kontoret. På baksidan en bild på fyra svenskar, bland dem författaren Jan Myrdal, framför den kambodjanska nationalhelgedomen Angkor Vat. Bilden var tagen i augusti 1978. Mitt under Pol Pot-regimens folkmord.

De fyra svenskarna hade under några veckor rest hundra mil genom dåvarande Demokratiska Kampuchea, nuvarande Kambodja. Som socialister välkomnades de av de styrande röda khmererna i ett land som i övrigt var slutet för utlänningar. Regimen under röda khmerledaren Pol Pot hade låtit slänga ut de utländska journalister och diplomater som fanns kvar och vittnesmålen om mordandet kom från kambodjaner som hade lyckats ta sig ut ur landet.

När de fyra svenskarna reste runt mellan statskontrollerade fabriker och talade med arbetare på risodlingar hade de röda khmererna redan tömt städerna på männi-

skor. Befolkningen skulle ruraliseras som ett led på vägen mot kommunismen och stadsborna hade tvingats iväg på döds-marscher ut på landsbygden. Vid 1970-talets slut skulle över en miljon människor

– nästan en fjärdedel av landets befolkning – ha satt livet till i ett av historiens värsta brott.

Av det mördande som pågick såg de fyra svenskarna ingenting. I sin reseskildring skrev de i stället hopp-

fullt om det fattiga Kampuchesas framsteg och om den framtidsstro de såg i ett land som hade sargats av amerikanska bomber och vietnamesiska trupper.

– Jag undrar om jag själv skulle ha vetat, säger Peter Fröberg Idling. Jag hade ju själv förmodligen varit socialist om jag hade varit vuxen 1978.

Hans avsikt har heller aldrig varit att peka ut svenska vänsterintellektuella som medlöpare till kalla krigets kommunist-

diktaturer. Det finns det andra som gör.

– Min bok är ju egentligen bara ett enda långt frågande. Aldrig ett fastställande av rätt och fel.

Hanser inte ut som någon typisk jurist, Peter Fröberg Idling. Det långa håret är samlat i en knut mitt på huvudet och smycket i en läderrem runt halsen och några ringar är souvenirer från resorna genom Asien. Det var också till stor del motviljan mot konformiteten inom juristkåren som fick Peter att söka sig till biståndsverksamheten och Kambodja. Efter en praktik på EU-kommissionen i Stockholm strax efter juridikexamen i Uppsala bestämde han sig för att aldrig mer jobba i kostym. Det har han inte heller gjort sedan dess.

Forum Syds annons för ett tvåårigt uppdrag i Phnom Penh såg Peter av en tillfällighet. Det krigshärjade Kambodja byggde upp en statsorganisation från grunden och en ny grundlag höll på att utformas med den franska konstitutionen som förlaga. Franska kunde Peter redan och fransk rätt hade han läst under ett utbytesår i Paris under T7 och T8. Khmer lärde han sig på

FAKTA POL POTS LEENDE: (Atlas förlag). I augusti 1978 reser fyra svenskar från Vänkskapsförbundet Sverige-Kampuchea genom röda khmerernas Kampuchea, nuvarande Kambodja. I den bok som de publicerar strax efter hemkomsten är de fyra svenskarna fulla av beundran inför det krigshärjade landets strävan mot socialism. Ett kvartssekel senare reser Uppsalajuristen och författaren Peter Fröberg Idling i deras fotspår för att söka svar på frågan hur man kan åka rakt genom ett folkmord utan att se någonting.

Peter Fröberg Idling är inte längre verksam som jurist, men rättvisekänslan finns med honom i arbetet som skribent.

Foto: Daniel Åberg

plats i Phnom Penh.

– Det stod mellan att se tunnelbanans gröna linje åka förbi utanför fönstret i två år till eller att se Mekongfloden. Det var inget val egentligen.

Efter arbetet på Forum Syd har Peter inte jobbat med juridik. Men rättvisekänslan, säger Peter, finns med honom i arbetet som skribent. Den fick han aldrig riktigt ge utlopp för under studierna.

– När vi läste skatterätt på T5 handlade allt om hur man skulle betala så lite skatt som möjligt. Det var aldrig någon som ville prata om varför man skulle betala skatt. Varför inkomstutjämnning är viktigt.

Inför arbetet med *Pol Pots leende* blev det

i stället ett års författarkurs på folkhögskolan Biskops Arnö. En utbildning som var krävande, men givande.

– Kursen tog ett tag att komma in i. När andra deltagare började prata om den tredje metanivån i en text av Marguérite

Duras insåg man att det gällde att ligga lågt till en början.

Skrivkursen rekommenderar han varmt till jurister som vill skaka av sig juristprosan och lära sig att skriva mer litterärt.

För det gör Peter, inte minst enligt en av de fyra svenskar som rapporterade från

Kampuchea 1978. "Han skriver litterärt" skrev Jan Myrdal om Peters bok strax efter utgivningen och fortsatte: "Vilket inte är något beröm".

Av de fyra sven-skarna är Myrdal också den ende som fortfarande inte vill ta avstånd från det han skrev om Kam-bodja på 70-talet. I en

debatt med Peter i Aftonbladet refererar han fortfarande till Pol Pot och hans hantlangare som sina vänner.

"Du har ingenting lärt på tjugofem år", har Peter skrivit till svar.

PAULINA NEUDING

SAGT OM PETER FRÖBERG IDLING

"Med sitt okonventionella och spännande sätt att närma sig historien blottlägger Peter Fröberg Idling det politiska självbedrägeriets mekanismer." – **Svenska Dagbladet**

"Jag måste säga att jag är djupt imponerad över denna märkliga debut som ställer så många frågor, som är så öppen i sina svar och vågar utmana sig själv [...]." – **Helsingborgs Dagblad**

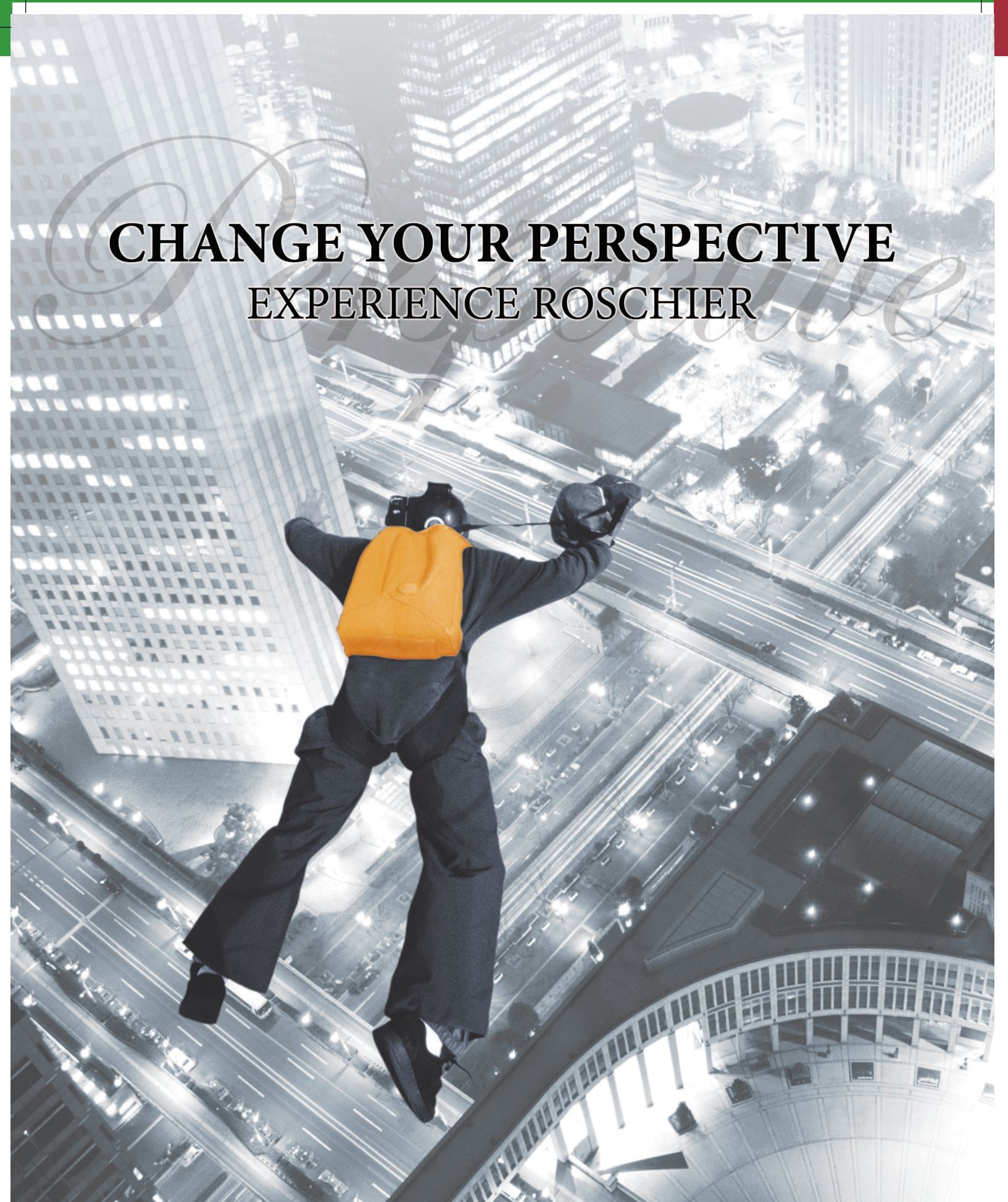
"Nyskapande journalistik [...] en angelägen bok om solidaritetens svårigheter."

– **Dagens Nyheter**

"Pol Pots leende är något så ovanligt som en bok som gör något i grunden ofattbart ännu mer komplicerat – och därigenom lite lättare att förstå." – **Arbetaren**

"Ett nytt varv i en vilseledande mediediskussion om Demokratiska Kampuchea. [...] han skriver litterärt. Vilket inte är något beröm."

– **Jan Myrdal**

A high-angle, black and white photograph of a person skydiving over a city at night. The person is wearing a black suit, a bright orange vest, and a helmet. They are in a spread-eagle position, with arms and legs outstretched. The city below is illuminated with streetlights and building lights, showing a complex network of roads and skyscrapers. The image has a grainy, high-contrast aesthetic.

CHANGE YOUR PERSPECTIVE EXPERIENCE ROSCHIER

WWW.ROSCHIER.COM

TEMA VÅLDTÄKT

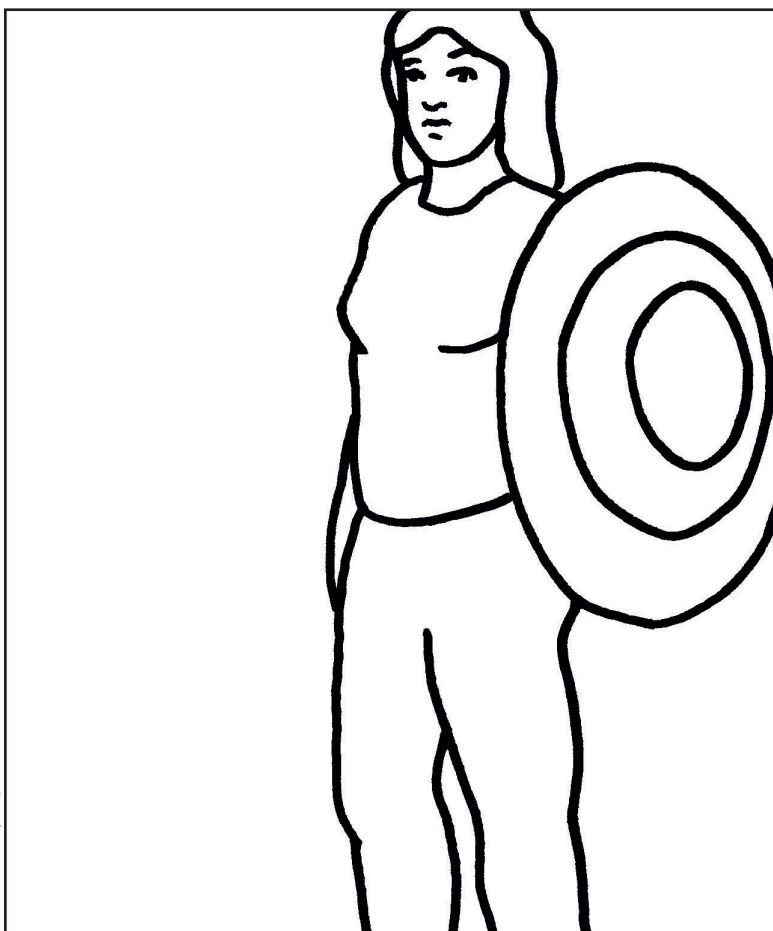

Illustration Timothy Crisp

Efter ännu en uppmärksammas friande dom misstror allt fler rättsväsendets förmåga att ge upprättelse åt våldtagna kvinnor. I kölvattnet av ännu en hetsig våldtäktsdebatt ger sig Press judicata in i diskussionen om våldtäktslagstiftning, bevissäkring och processregler. [Läs vidare >>](#)

INFÖR REFORMERINGEN av sexualbrottslagstiftningen fick dåvarande justitieminister Thomas Bodström ett paket av straffrättsprofessor Madeleine Leijonhufvud med ett exemplar av Bulgariendomen från **Europadomstolen**. Frågan är vad denna prejudicerande dom egentligen har för implikationer för svensk våldtäktslagstiftning.

Vad innebär Bulgariendomen?

När dåvarande justitieministern Thomas Bodström skulle utforma en ny sexualbrottslagstiftning fick han ett paket av straffrättsprofessor Madeleine Leijonhufvud med ett exemplar av Europadomstolens dom i målet *MC mot Bulgarien*. Detta var straffrättsprofessorns sätt att uppmana regeringen att låta den nya våldtäktslagstiftningen vila på ett samtyckesrekvisit. Frågan är om Bulgariendomen nödvändigtvis har de implikationerna. Thomas Bodström och regeringen drog åtminstone en annan slutsats.

2003 fälldes Bulgarien i Europadomstolen för brott mot artikel 3 och 8 i EKMR. Målet gällde ett fall där flera män hade utnyttjat en ung kvinna sexuellt, men eftersom det inte kunde bevisas att det hade förekommit våld eller hot friades de misstänkta gärningsmännen i bulgarisk domstol. Det prejudikat som utformades i Europadomstolens dom stadgar att "any non-consensual sexual act" ska kriminaliseras och effektivt lagföras i de länder som har ratificerat EKMR.

I propositionen till den nya sexualbrottslagstiftningen hävdade regeringen att den gjort det tydligt att "utgångspunkten" för den nya sexualbrottslagstiftningen är att "varje människas önskan att inte ha samlag eller annat

sexuellt umgänge ovillkorligen skall respekteras". Regeringen hänvisade även till en dom från HD (NJA 2004 s. 231) där det har slagits fast "att bristen på samtycke är

det grundläggande kriteriet när frågan om våldtäkt och sexuellt tvång provas."

Genom praxis och förarbeten mötte Sverige i praktiken konventionens krav, hävdade regeringen.

Madeleine Leijonhufvud menar i sin kritik att

regeringen i propositionen felaktigt har

återgivit domen och att Sverige nu har en lagstiftning som inte lever upp till Europakonventionens krav.

Dessutom hävdar hon att regeringen har gjort det grundläggande misstaget att förväxla rättsfakta med bevisfakta. På det sätt som lagrummet tillämpas nu utgör bristande samtycke ett bevisfaktum i förhållande till att hot eller tvång har förekommit.

Hennes ståndpunkt är att förhållandet bör vara det motsatta för att de krav som EKMR ställer upp ska vara uppfylla.

JOHAN BJÖRKDAHL

FAKTA BULGARIENDOMEN OCH EKMR:

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR) gäller sedan 1995 som svensk lag.

Bulgariendomen meddelades med stöd av:

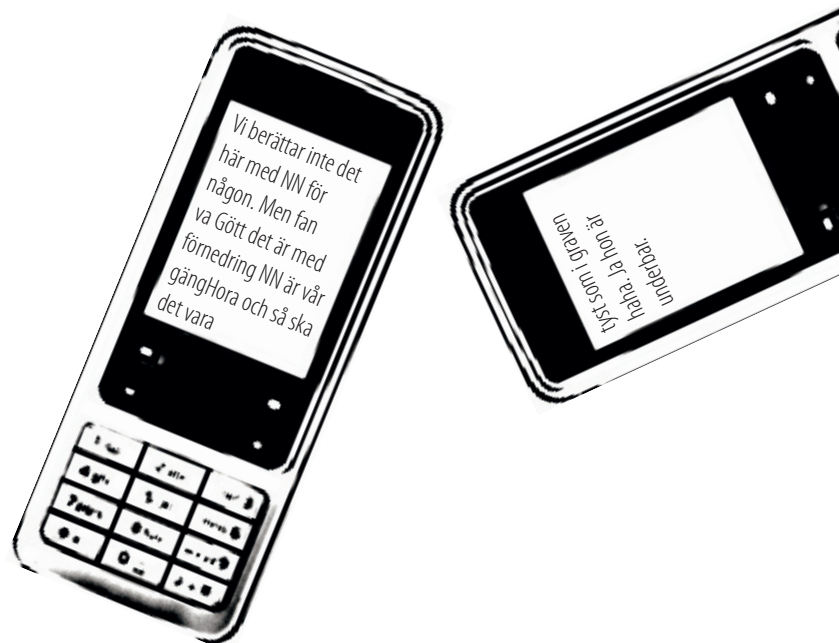
EKMR Artikel 3 Förbud mot tortyr:

"Ingen får utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning."

EKMR Artikel 8: Rätt till skydd för privat- och familjeliv:

"1. Var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens.

2. Offentlig myndighet får inte inskränka åtnjutandet av denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter."

Debatten om Stureplansmålet fortsätter

I början av mars i år kom en ung kvinna in på Södersjukhusets mottagning för våldtagna kvinnor i Stockholm med blödande sår i underlivet. Hon uppgav att hon under natten hade våldtagits av två män, bekanta till henne sedan tidigare och som hon tidigare hade haft sex med. I den rättegång som följde lästes bland annat en lista på hennes tidigare sexpartners upp under huvudförhandlingen.

Stockholms tingsrätt konstaterade i sin dom att det var ställt utom rimligt tvivel att den unga kvinnan hade våldtagits, men däremot kunde uppsåt inte bevisas. Att de tre tidigare hade haft sex med vålds- och förnedringsinslag ansågs av rätten vara en komplicerande faktor i målet. Domen har överklagats.

I augusti blev en av de båda Stureplansprofilerna häktad, misstänkt för att tillsammans med en bekant ha drogat och våldtagit en annan ung kvinna efter en utekväll i Stockholm. Kvinnan var så svårt sargad i underlivet att hon behövde opereras. Hon var emellertid så berusad när övergreppet ska ha ägt rum att hennes berättelse inte kunde läggas till grund för en gärningsbeskrivning. Därför lades åtalet ner.

De båda Stureplansfallen har inte bara gett upphov till en infekterad debatt om våldtäktslagstiftning och rättstillämpning. De har också lett till trakasserier och hot mot de misstänkta – och mot enskilda domare i målet. Bland annat har nämndemannen Cecilia Beckroth som dömde i målet vittnat om hot mot henne och hennes familj.

SAXAT UR DEBATTEN:

”[R]ättsväsendet har en unken sex- och kvinnosyn och jag anser att de så kallade Stureplansprofilerna borde ha dömts för brott för det de gjorde [...]. Jag påstår bestämt att de här männen visste precis vad de gjorde och att det just var förnedringen, övertaget och våldet de var ute efter. Att den unga kvinnan var kraftigt berusad kan inte vara en förmildrande omständighet utan borde tvärtom vara försvarande. I sitt hjälplösa tillstånd har hon svårt att försvara sig.”

– **Mikael Nestius, redaktör Stockholm City**

”Om det är något som håller mig sömnlös om nätterna är det inte den friande domen, utan att vi har journalister som bedriver kampanjer och är så säkra på att de har rätt att de inte anser sig behöva sätta sig in i fallen de skriver om. [...] Publicister som Mikael Nestius bidrar till att förtroendet för rättsväsendet och ytterst demokratin urholkas [...]”

– **Cecilia Beckroth, nämndeman i målet i en artikel på Expressen debatt**

”I praktiken är det så att den som en gång har varit med om våldsamt sex frivilligt har ett väldigt dåligt straffskydd. Det man skulle behöva överväga är om det kanske borde vara ett straffvärt beteende överhuvudtaget

att bruka våld mot någon oberoende om personen är med på det eller inte.”

– **Madeleine Leijonhufvud, straffrättsprofessor emerita**

”Aldrig någonsin att jag hade anmält de två killarna som våldtog mig om jag visste vilket helvete som väntade mig bakom de lyckta dörrarna. Man läser och hör ständigt om tjejer som klandrar sig själva för att de blivit våldtagna. Jag klandrar mig själv för att jag inte bara ställde mig upp och gick ut ifrån rättegången. För ingen, ingen ska behöva försvara sitt tidigare sexliv eller sitt privatliv efter en våldtäkt. Under rättegången kände jag mig som den skyldiga, för hur kunde jag vara så dum att jag följde med två killkompisar hem efter krogen, varför hade jag druckit alkohol och varför var jag ens ute och festade på Stureplan?”

– **Målsäganden i målet, i Stockholm City**

”Hur var det jag skrev, ‘fan vad gött det är med vår gänghora’ typ. [...] Jag tänker inte be om ursäkt för att jag har ett språk som är vulgärt. Det är ju mina handlingar jag ska dömas efter.”

– **En av Stureplansprofilerna i en intervju med Expressen, om ett sms som han skrev dagen efter den misstänkta våldtäkten**

DUELLEN.

Våldtäkt är enligt dagens lagstiftning att tvinga till sig sex genom hot eller våld – eller att ha sex med ett offer som befinner sig i hjälplöst tillstånd. **Madeleine Leijonhufvud**, straffrättsprofessor vid Stockholms universitet, blickar mot England och vill se en lagstiftning som vilar på ett samtyckesrekvisit. Uppsalakollegan **Petter Asp** möter henne här för en duell.

Sexualupplysning för jurister?

En mycket liten andel av anmälningarna om våldtäkt och andra sexualbrott leder till åtal, och av de få åtalen leder åtskilliga till friande dom. Något är fel, något stämmer inte. Är det fel på lagen eller på rättstillämpningen? Eller är det fel på kvinnor och barn, som tror eller påstår att de är utsatta för brott men i själva verket inte är det?

Lagen om våldtäkt (mot en person över 15 år) ser idag ut så att det krävs ett samlag eller en jämförlig handling och ett våld eller ett hot, alternativt att den andra är helt hjälplös – till exempel redlöst berusad – och därför inte märker vad som görs med henne. Om varken våld eller hot respektive hjälplöst tillstånd kan styrkas är den sexuella handlingen inget brott. Om den andra inte ville ha sex, och kanske till och med tydligt sagt ifrån, har ingen betydelse – inte ens om det kan bevisas att den som genomförde samlaget klart uppfattade det nej som uttrycktes.

Det innebär att många kvinnor som anmäler våldtäkt har fel. De tror ju att de varit utsatta för ett brott bara för att de inte ville ha sex. Domstolarna har inte fel som friar i fall där varken våld eller hot respektive hjälplöst tillstånd är bevisat och åklagarna har inte fel som inte åtalar när de bedömer att de inte kan lägga fram sådan bevisning. Men domstolarna gör fel när de tillåter att målsäganden kränks genom frågor om sina alkoholvanor, sina sexuella erfarenheter och sin klädsel, frågor som försvarsadvokaterna ställer för att få kvinnorna att framstå som icke trovärdiga. RB 43:4 stadgar att rätten ska se till att inget onödigt dras in i målet. Att sådana frågor tillåts borde många gånger kunna föranleda åtal för tjänstefel mot rättens ordförande. Att en advokat ställer sådana frågor borde rendera advokaten en disciplinpåföljd för brott mot god advokatsed (se Advokatsamfundets vägledande regler 40 §).

Men i grunden fel har lagstiftaren som inte har förstått att jämställdhet mellan män och kvinnor kräver en annan reglering. Som tror att sexuella handlingar mot en annan människa är okej bara de kan genomföras utan våld eller hot eller den andra inte är medvetlös av sprit. Som inte förstår att en grupp män kan använda en 15-årig flicka för sex utan våld eller hot, bara genom

att utnyttja situationen – hennes ”utsatthet”, som enligt regering och riksdag inte är tillräcklig för att hon ska förtjäna skydd.

Fel vore det också om dagens unga kvinnliga och manliga jurister accepterade den här ordningen. När jag i år lämnar min professur med ålderns rätt är jag rejält besviken att fortfarande inte ha fått se en svensk lag som bygger på uppfattningen att sex är något ömsesidigt. En lag som ser skillnaden mellan sex med någon i betydelsen tillsammans med en annan människa, och sex med användning av en annan människas kropp.

Det är faktiskt en skam, för jurister, politiker och rimligen för kollektivet av svenska män, att lagen speglar uppfattningen att

sex normalt kan vara en fråga om en eller flera personers handlande mot eller med användning av en annan människa. Det måste till en reglering som, liksom den engelska våldtäktslagstiftningen, har ömsesidighet som utgångspunkt. Det är ytterst märkligt att det inte gick att få fram en sådan lag när en reform äntligen skulle bli av år 2005. Europadomstolen hade då fällt ett annat av Europarådets medlemsländer – Bulgarien – för att där krävdes bevis om våld eller hot, och Sverige skulle på samma sätt

kunna bli fällt för att vi bryter mot Europakonventionen genom vår reglering. Partipolitiska hänsyn, tröghet i regeringskansliet och till slut kanske till och med prestigetänkande stod i vägen. Nu har vi en ny regering och en ordförande i riksdagens justitieutskott som kan vara beredd att som oppositionspolitiker driva den fråga han inte klarade när han själv var minister.

Unga juristers röster betyder mycket. Om ni vägrar ställa upp på gamla, i bästa fall enbart okunniga, i värsta fall direkt kvinnofientliga uppfattningar om sex kan även jag kanske få uppleva att Sverige får en sexualbrottslag som vi kan vara nöjda med och stolta över.

MADELEINE LEIJONHUFVUD
professor emerita i straffrätt
Stockholms universitet

Lagstiftningen inte **problemet**

Frågan huruvida det finns skäl att införa en rent samtyckesbaserad våldtäktslagstiftning har debatterats intensivt under de senaste åren. I det följande skall jag försöka – det är inte lätt; med det begränsade utrymme som står till förfogande blir texten med nödvändighet förenklad, fragmentarisk och onyanserad – att sammanfatta min syn på frågan. Mot bakgrund av att jag nyligen inlett arbetet på ett forskningsprojekt om de centrala sexualbrotten kan mina ståndpunkter dessutom betecknas som preliminära. Det betyder nu inte så mycket. Alla ståndpunkter bör ses som preliminära; vi intar dem till dess vi funnit skäl att byta dem.

Nå, utgångspunkten för min syn på saken är att frågan inte är avgjord genom den så kallade Bulgariendomen. Jag vet att det har hävdats motsatsen, men jag kan inte se att Bulgariendomen ger uttryck för ett krav på en rent samtyckesbaserad våldtäktslagstiftning.

När man kommit så långt – och egentligen inte konstaterat annat än att frågan är öppen för straffrättspolitiska överväganden – finns ett antal punkter som enligt min mening måste beaktas.

Den första är att det inte är givet att det är den nuvarande lagstiftningen som utgör det egentliga problemet. Med hänsyn till det begränsade våld som krävs för våldtäktsansvar (jfr t ex redogörelsen i NJA 2004 s. 231 och beakta att kraven därefter har sänkts) är det inte lätt att konstruera realistiska exempel på fall som innefattar en kombination av (i) sex utan samtycke och (ii) frånvaro av det våld (eller hot) som krävs enligt brottsbalken. Det är uppenbart att det ibland kan vara svårt att styrka förekomsten av våld och tvång, men i dylika fall är det i regel också svårt att styrka frånvaron av samtycke. Det faktum att våldtäkt är ett allvarligt brott, med påtagliga skadeverkningar för offret, gör naturligtvis inte bevisfrågans dilemma lättare. Det finns goda skäl att bli upprörd om en våldtäktsman blir frikänd, men vi måste besinna att vi – till skillnad från i filmer med en utpräglad Hollywoodmässig dramaturgi – inte alltid vet huruvida den tilltalade är skyldig, det vill säga huruvida det

är en våldtäktsman som går fri. (Ja, jag tycker innerligt illa om högljudda upprop baserade på kvällstidningskunskap.)

Den andra punkten anknyter till det förhållande att frågan om en rent samtyckesbaserad lagstiftning förutsätter en diskussion och analys av vad som skall räknas som samtycke – en fråga som är märkvärdigt litet diskuterad i sammanhanget. Vilka skäl att "gå med på sex" skall vara – respektive inte vara – relevanta vid samtyckesbedömningen? Innan denna diskussion har förts vet vi mycket litet om vad en rent samtyckesbaserad lagstiftning innebär. (Det sagda betyder också att det egentligen är missvisande att diskutera frågan om "en samtyckesbaserad våldtäktslagstiftning". Frågan berör naturligtvis utformningen av betydligt fler brott än våldtäktsbrottet.)

Den tredje punkten gäller risken att en rent samtyckesbaserad lagstiftning skulle lägga ytterligare fokus på målsägandens beteende. Fokus hamnar visserligen ofta på målsäganden redan idag (vilket i viss utsträckning är oundvikligt), men en rent samtyckesbaserad reglering skulle antagligen förstärka denna

tendens. (I sammanhanget bör kanske framhållas att den ibland gjorda parallellen mellan rån och våldtäkt – vem frågar en person som utsatts för ett rån om denne samtyckte? – naturligtvis är ohållbar; jag utgår ifrån att jag i detta sammanhang inte behöver förklara varför.) Emellanåt sägs förvisso att huvudfrågan vid en samtyckesbaserad reglering skulle bli vad den misstänkte gjort för att försäkra sig om att samtycke förelåg. Jag tror emellertid – med hänsyn till hur "samtycke vid sex" normalt kommer till uttryck – inte att verkligheten kommer att foga sig in i mallarna på detta sätt.

Sammanfattningsvis kan – även om det finns åtskilligt att tillägga och nyansera – sägas att jag (ännu) inte är övertygad om förtjänsterna med en rent samtyckesbaserad våldtäktslagstiftning.

PETTER ASP
professor i straffrätt
Uppsala universitet

"Vi måste besinna att vi inte alltid vet huruvida den tilltalade är skyldig."

UTBLICK.

I Norge är uppsåt inte längre ett absolut krav för våldtäkt och den engelska våldtäktslagstiftningen vilar på ett samtyckesrekvisit. Press judicata har granskat våra **radikala grannar**.

Engelsk rape och

Inför reformen av den svenska våldtäktslagstiftningen för två år sedan riktades Sexualbrottskommitténs intresse framförallt mot England. Liksom Irland har nämligen England en våldtäktsbestämelse som är baserad på ett samtyckesrekvisit. (Se om detta duellen mellan Madeline Leijonhufvud och Petter Asp på sidorna 16-17).

Medan våldtäkt enligt svensk rätt kräver ett mått av hot eller våld (sedan lagändringen alternativt att offret befunnit sig i "hjälplost tillstånd"), är våldtäkt enligt engelsk rätt att ha sex med ett offer som inte har sagt eller visat att hon vill – med andra ord inte har lämnat sitt samtycke.

Kommittén ansåg att en sådan samtyckeskonstruktion av den svenska lagstiftningen skulle ligga närmare den moderna uppfattningen om vad som utgör en våldtäkt – det är inte det mått av hot eller våld som har använts för att tvinga ett offer till sex som ska vara avgörande, utan huruvida hon har velat ha sex. Erfarenheten från de brittiska öarna talade enligt kommittén dock ändå emot en sådan konstruktion av svensk våldtäktslagstiftning.

Förra året lade brittiska *Criminal*

Justice System (CJS) fram en rapport om praxis gällande våldtäktsrättegångar i England. Av rapporten framgår att av tjugo anmälda våldtäkter leder en till fällande dom, vilket är en betydligt dyrare statistik än i Sverige. Hos oss är motsvarande siffror en fällande dom på tio anmälningar.

I **CJS** rapport pekar utredarna ut ett antal faktorer som förklarar varför det engelska systemet visar sådana svaga re-

sultat när det kommer till andelen fällande domar. Ett problem har visat sig vara bevisreglerna. Fri bevisprövning finns inte i England och för att undvika kränkande frågor till målsäganden har man valt att inte tillmäta dessa frågor någon rättslig betydelse (se om detta Sara Axelssons artikel

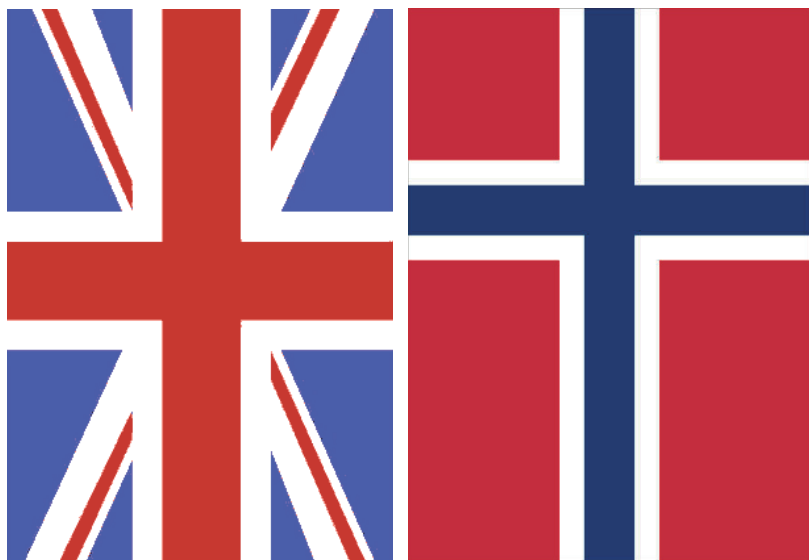
om så kallade *rape shields* på sidan 20). Detta leder enligt rapporten till att juryn tvingas fatta beslut på bristande underlag, vilket leder till färre fällande domar.

Ett annat problem som pekas ut i rapporten är hur man ska se på ett samtycke lämnat av en person som inte är vid sina sinnens fulla bruk. Det är en fråga som inte har fått något tillfredsställande svar i praxis och som man har övervägt att ge en legaldefinition – i form av promilletal eller liknande – för att undvika godtycklig tillämpning. Svårigheten finns också i svensk rätt, men frågan lyder då: när befinner sig ett offer i ett hjälplost tillstånd?

Efter att ha granskat den engelska lagstiftningen drog den svenska Sexualbrottskommittén slutsatsen att samtyckesrekvisitet är påfallande svårhanterligt och därför riskerar att leda till betydande rättsosäkerhet. Det är lättare att definiera tvång och hjälplost tillstånd än samtycke, ansåg man. Dessutom befarade man att

FAKTA NORSK OCH ENGELSK VÅLDTÄKTSLAGSTIFTNING.

Engelsk våldtäktslagstiftning vilar på ett samtyckesrekvisit, vilket innebär att våldtäkt definieras som sex utan kvinnans uttryckliga samtycke. Till skillnad från svensk rätt ställer den engelska inget krav på tvång genom hot eller våld. I Norge är uppsåt inte längre ett absolut krav för våldtäkt. Det innebär att gärningsmannen inte behöver ha *avsett* att våldta offret, eller ha *insett* att det var det han varit i färd med att göra. Det räcker att han insåg att det fanns en sådan risk och att han var likgiltig inför den risken.

Storbritannien och Norge har radikala våldtäktslagstiftningar.

norsk voldtekt

frågor om offrets klädsel eller tidigare sexuella erfarenheter och preferenser skulle ges alltför stort utrymme i svenska våldtäktsrättegångar. Den slutsatsen drog man dels av erfarenheterna i England, men man konstaterade också att med en samtyckeskonstruktion skulle sådana frågor många gånger bli relevanta för att bedöma gärningsmannens uppsåt i förhållande till det bristande samtycket. Med en ordning som den engelska skulle tilltalade få redogöra för varför de uppfattade att kvinnan hade lämnat sitt samtycke – något som skulle kunna medföra att rätten ser sig tvungen att tillmäta tilltalades många gånger sexistiska föreställningar relevans.

Trots de praktiska problem som har följt med samtyckeskonstruktionen i engelsk rätt kvarstår en avgörande skillnad mellan att låta bristen på samtycke eller våld respektive hot vara det avgörande rekvisitet: lagstiftning handlar i hög grad om normbildning och frågan är om dagens svenska lagstiftning tydligt nog ger uttryck för att det är kvinnans önskan om sexuell umgänge som ska vara avgörande.

De långsiktiga, normativa konsekvenserna av den engelska lagstiftningen jämfört med den svenska i detta avseende är det dock än så länge för tidigt att säga någonting om.

Norge är ett i alla avseenden bättre jämförelseobjekt för Sveriges del än de brit-

tiska öarna. Våra länder ligger närmare varandra såväl kulturellt som i fråga om juridiska system. Inte minst har Norge i stort sett samma definition och gradering av uppsåt och oaktsamhet som i den svenska lagstiftningen.

När den norska våldtäktslagstiftningen ändrades år 2000 var skälen, precis som inför den svenska lagändringen, att stärka offrens rättsskydd och att understryka vikten av frivillighet och ömsesidighet vid sexuella handlingar. I Norge valde man dock att sänka kraven på den subjektiva sidan i stället för att ändra den objektiva brottsbeskrivningen. Det räcker enligt norsk rätt numera att gärningsmannen har uppträtt oaktsamt för att det ska vara frågan om våldtäkt. Hans insikter och avsikter behöver alltså inte vara sådana att de kvalificerar som uppsåt.

I Norge har lagändringen framförallt fått kritik för att den riskerar att medföra bristande rättssäkerhet. Dessutom menar flera kritiker att avsikten med lagändringen aldrig har varit att komma åt de våldtäkter som har begåtts genom oakts-

samhet, utan att fånga upp fall av så kallat "dolt uppsåt". Detta innebär att lagändringen skulle ha syftat till att möjliggöra fällande domar i fall då uppsåt föreligger

men inte kan bevisas. Att kriminalisera det ena när man egentligen vill åt det andra är en lagstiftningsteknik som har kritiserats för att vara principlös.

"Att kriminalisera det ena när man egentligen vill åt det andra är en lagstiftningsteknik som har kritiserats för att vara principlös."

– Oaktsamhetsbestämmelsen har använts mycket lite och genomslaget i statistiken har varit begränsat, berättar jur dr Ulf Stridbeck vid Oslo

Universitets juridiska institution när jag talar med honom. På sju år har oaktsamhetsbestämmelsen endast tillämpats ett tiotal gånger.

Någon större statistisk skillnad har det alltså inte blivit med den nya bestämmelsen. Däremot tyder ingenting på att fler frågor riktas mot offret med den nya lagen – snarare tycks fokus ha förskjutits mot gärningsmannen och hans grad av insikt. Därmed tycks lagändringen – åtminstone i ett viktigt avseende – ha haft avsedd effekt.

JOHAN BJÖRKDAHL

INOM ANGLOSAXISK rätt finns det **processregler** som begränsar vilka frågor som får ställas under våldtäktsrättegångar. Men hur bra fungerar de? Sara Axelsson, affärsjurist och Uppsalaalumna, skrev sitt examensarbete om *rape shields*.

Rape shields skyddar

När våldtäktsdebatten blossar upp i svenska medier handlar den ofta om själva sexbrottslagstiftningen, eller om ideologi och värdefrågor.

Den processuella sidan av våldtäkt och sexuellt utnyttjande uppmärksammas däremot sällan. Men det finns goda anledningar att fundera över de processuella reglerna – inte minst eftersom en återkommande synpunkt i debatten är att de som har fallit offer för övergrepp kränks på nytt under rättegången, där de inte sällan blir ifrågasatta och skuldbelagda.

Under huvudförhandlingen i det så kallade Stureplansmålet i maj ska till exempel målsägandens sexuella historia ha tagits upp, något som hon själv senare berättade att hon hade uppfattat som djupt kränkande. Medan vi i den svenska debatten har ägnat lite utrymme åt de processuella reglerna, har dessa fått stor uppmärksamhet i *common law*-länder. Förklaringen ligger i första hand i dessa länders tradition av juryrättegångar, vilket går hand i hand med begränsning av bevisföringen med hjälp av regler om otillåten bevisning. Dessutom har framförallt USA en stark feministisk tradition som har

gett upphov till krav på ny lagstiftning.

I början av 1970-talet hade en opinion för sociala och juridiska reformer vuxit sig stark i USA. En reform som då genomfördes på sexualbrottens område var in-

förandet av de inskränkande bevisregler som kallas för *rape shield statutes*. Även i andra *common law*-länder, till exempel England, genomfördes liknande reformer.

Den engelska *Sexual Offences Amendment Act* från 1976 innehöll en bestämmelse som förbjöd frågor om

våldtäktsoffers sexuella bakgrund, utom när domaren beviljade särskilt undantag. Dessa regler skärptes 1999, efter att kritik hade framförts om att domarna var alltför generösa med att medge undantag.

Frågor om målsägandens sexliv får enligt denna bestämmelse bara ställas i tre fall, nämligen:

- (i) när åklagaren redan tagit upp sådana omständigheter;
- (ii) när de omständigheter som tas upp inträffade vid eller omkring tillfället för det påstådda brottet; samt
- (iii) när omständigheterna som tas upp är så lika den åtalade gärningen att det inte rimligtvis kan vara fråga om en slump-

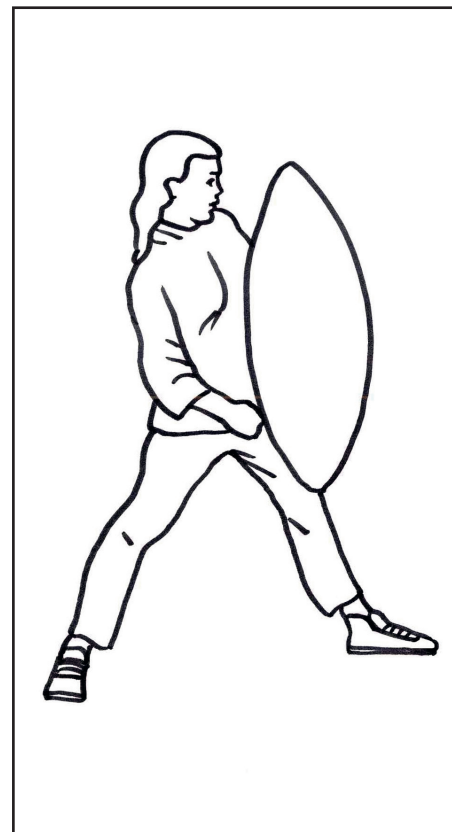
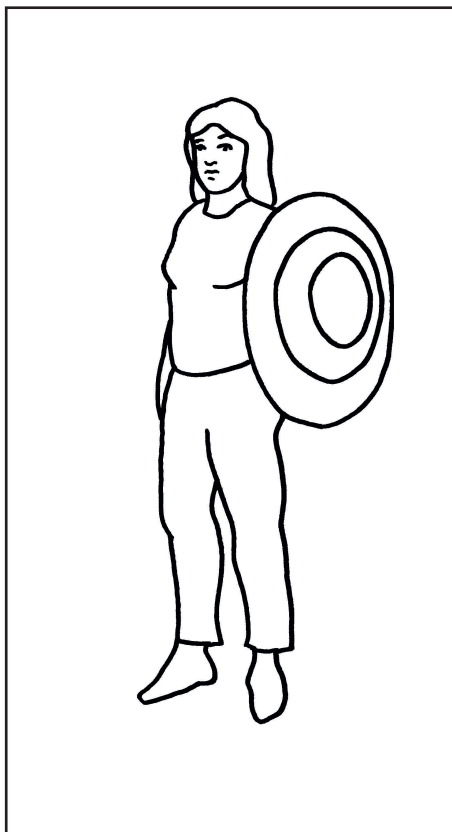
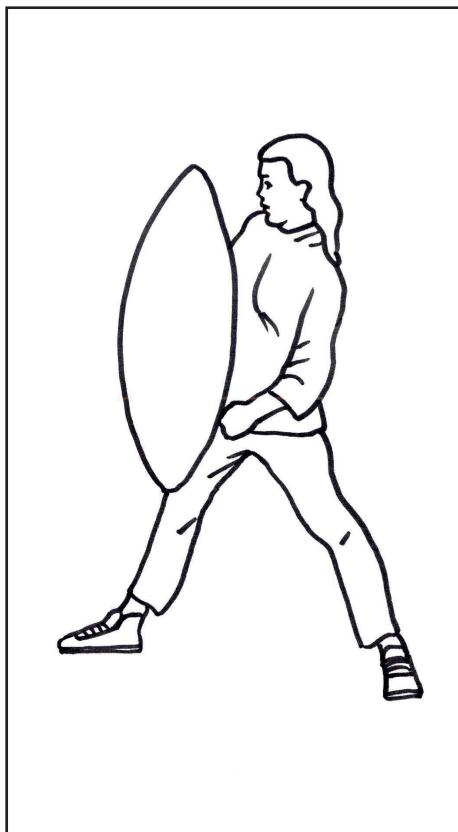
mässig likhet.

Den amerikanska motsvarigheten till engelska *Sexual Offences Amendment Act* är den federala regeln 412 (och liknande delstatliga bestämmelser). Den ger uttryck för ståndpunkten att sexuell bakgrund är helt irrelevant för bedömningen av en målsägandes trovärdighet. Tidigare sexuella erfarenheter hos målsäganden

FAKTA RAPE SHIELDS:

Rape shields är regler inom anglosaxisk rätt som begränsar vilka frågor som får ställas under våldtäktsrättegångar. Det handlar om frågor som målsägandens klädsel, tidigare sexuella erfarenheter och sexuella preferenser. I England infördes rape shields-regler för första gången 1976 och skärptes 1999. De finns samlade under den så kallade Sexual Offences Amendment Act. I amerikansk rätt infördes genom den federala regeln 412 nationella rape shields-bestämmelser 1978.

Svensk rätt saknar specifika rape shields-bestämmelser. Däremot finns det i rättegångsbalken en regel som förbjuder irrelevant bevisföring, en bestämmelse som aktualiseras bland annat när målsägande i våldtäktsmål blir föremål för otillbörlig granskning.

Rape shields innebär förbud mot frågor om våldtäktsoffers sexuella bakgrund.

Illustration: Timothy Crisp

anses inte ha något som helst bevisvärde, utom i preciserade undantagsfall.

Dessa regler har införts för att komma ifrån den tidigare praxis som innebar att kvinnor blev utfrågade med det huvudsakliga syftet att visa att de var lösaktiga. Förbudet mot att föra in sådan bevisning, som gäller "past sexual behavior" eller "sexual predisposition", gäller både vid förhör med målsäganden och med vittnen. Uttrycket "tidigare" sexuellt beteende avser inte bara händelser före det påstådda brottet, utan hela tiden fram till och med rättegång.

I svensk rätt ser det som bekant annorlunda ut. Enligt den svenska rättegångsbalken får inga frågor ställas som är irrelevanta. En motsvarande regel finns i amerikansk rätt. Domarna skall förbjuda bevisning som visserligen kan vara relevant, om bevisvärdet väsentligen understiger den skada i form av fördomar mot målsäganden och otillbörligt tillmätande av värde som den aktuella bevisningen kan medföra. Samma operation skall företas enligt många rape shield-regler innan en fråga tillåts.

Lejonparten av bevisningen om sexuell bakgrund var alltså, precis som i svensk rätt, förmodligen redan förbjuden enligt

allmänna regler i amerikansk rätt även utan särskilda rape shields-regler.

Huvudsyftet med rape shields beskrivs ofta som att skydda målsäganden från förödmjukelse eller onödiga intrång i den personliga integriteten. Saken uttrycks i målet *Jones v State* som att syftet med rape shield-reglerna är att skydda målsägande från förödmjukelsen att få personliga frågor som saknar koppling till det aktuella åtalet och är irrelevanta för ansvarsfrågan, avhandlade inför jury och allmänheten.

Exempel på bevisning som avvisats såsom irrelevant i USA är sådan som skall styrka att kvinnan haft sex för pengar efter det påstådda övergreppet, samt att målsäganden efter en påstådd våldtäkt haft sex med fyra olika män. Även bevisning om att en kvinna haft utomäktenskapliga förbindelser har förbjudits. Efter ett uppmärksammat fall på 1980-talet har flera delstater även utvidgat sina förbud till att omfatta frågor om hur offret har varit klätt. En tilltalads begäran om att låta målsäganden genomgå en psykiatrisk undersökning har även avslagits med stöd av "andan" i regel 412, med hänsyn till att

det inte är offret som är föremål för utredning i en våldtäktsrättegång.

Det som typiskt sett omfattas av rape shield-lagarnas bevisförbud är alltså "past sexual behavior" eller "sexual predisposition". Svårigheter kan uppstå i att definiera dessa begrepp, särskilt när det gäller att avgöra vad som är "sexuellt beteende". När det gäller målsägandens motiv att ljuga och när hon anklagas för tidigare falsk tillvitelse anses detta oftast inte vara något som har att göra med sexuellt beteende eller historia, och dessa bevissteman måste därför få förekomma. Dessutom är precis som i Sverige prövningen av alternativa hypoteser viktig för att nå upp till beviskravet "utom rimligt tvivel", vilket exempelvis gjort att bevisning om andra övergrepp mot målsäganden har tillåtits för att förklara offrets beteende.

Den avvägning som domstolen gör mellan bevisvärde och den skada som ett bevis skulle kunna vålla utföll till den tilltalades fördel i ett fall där bevis fick föras om att en kvinna haft kondomer i sin bil när hon träffat den tilltalade efter det påstådda övergreppet. Denna omständighet kunde enligt domstolen bidra till bedömningen av kvinnans påstående att hon varit psykiskt traumatiserad av händelsen. I regel 412 undantas också uttryckligen bevis om alternativa upphov till fysiska skador eller sperma från förbudet. I fallet *Richardson v State* tillåts frågor till målsä-

"tidigare praxis innebar att kvinnor blev utfrågade med det huvudsakliga syftet att visa att de var lösaktiga."

ganden om hennes önskan att bli tillsammans med en gammal pojkvän, eftersom detta ansågs relevant för frågan om hon fabricerat sin historia.

Bland bevisning som har bedömts som otillåten kan nämnas sådan med syfte att styrka att målsäganden har tittat på pornografi, att hon brukade umgås med soldater på en förläggning eller hade för vana att hänga i en bar. Frågor om målsägandens tidigare sexuella umgänge med den tilltalades vän, och den tilltalades vetenskap om detta, ansågs också otillåtna.

Inte heller det faktum att kvinnan regelmässigt brukade byta sex mot droger fick föras in i rättegången, eftersom detta inte hade någon bäring på frågan om samtycke till sex förelegat i ett särskilt fall. Domstolen slog fast att det är orimligt av en man att basera sin tro på samtycke på kvinnans tidigare sexuella erfarenheter med andra. Det ansågs inte

acceptabelt att det faktum att kvinnan var prostituerad skulle leda till att hon kunde antas samtycka till sex med vem som helst när som helst.

I ett fall kommenterade domstolen att en fråga till målsäganden om hon använt preventivmedel under det år då övergreppet hade ägt rum var ett uttryck för precis

den sorts stereotypiska tänkande som lagen syftade till att förhindra.

Hur effektiva är då rape shield-reglerna? Det är svårt att dra några säkra slutsatser. Enligt en studie var Detroit det enda område där man kunde se en ökning i rapport-

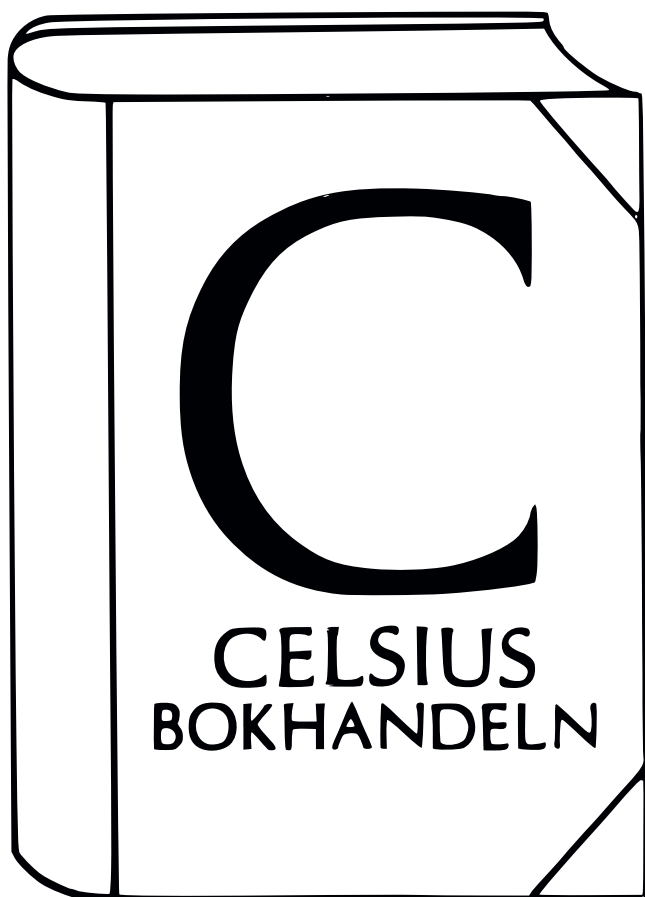
erade våldtäktsfall och i sannolikheten för åtal. Där hade också de mest genomgripande lagändringarna ägt rum. Forskarna bakom denna studie menar att bristen på genomslag till stor del berodde på att beslutsfattare inom rättsapparaten fortfarande har ett för stort utrymme för skön, vilket tillåter gamla normer och föreställ-

ningar att fortsätta vara vägledande. Å andra sidan har det visat sig att attityden till lag ändringarna varit genomgående positiv, och att de upplevs bidra till upplysning och en korrektare behandling av våldtäktsmål. Reformerna kan därför antas ha spelat en viktig symbolisk roll.

Den gamla typ av regel som skulle begränsa frågor om målsägandens sexuella bakgrund visade sig varken vara effektiv i England, Australien eller Kanada. Detta ansågs i vissa studier bero på att rätten saknade bestämda ramar, och stort utrymme gavs för skön. Det visade sig att de allra flesta försvarare beviljades undantag från den begränsande bevisregeln om de begärde det.

En undersökning från New South Wales visar dock att irrelevanta frågor om målsägandens karaktär hade sjunkit från att förekomma i 50 procent av alla mål till 21 procent av alla mål under den tid som rape shield-lagarna varit i kraft.

SARA AXELSSON
affärsjurist

Den juridiska bokhandeln.

Fenixhuset, Svartbäcksgatan 6
uppsala@celsiusbokhandeln.se
018-711576

BEVISSÄKRING är ofta avgörande för fällande dom i våldtäktsmål. Men när det gäller övergrepp på kvinnor har hälso- och sjukvården fått kritik för slarv. Nu har Nationellt kunskapscentrum för frågor om **mäns våld mot kvinnor** (NCK) fått i uppgift av regeringen att utarbeta ett nationellt program för bevisning.

Nya rutiner för bevisen

Våldtäkt är ett svårbevisat brott. Samtidigt har polis och sjukvård fått kritik för att bevisning – det kritiska arbetet med att ta vara på varje värdefull skärva av bevisning – ofta inte fungerar som det ska. Det handlar om brottsplatsundersökningar som kommer igång för sent, eller om sjukvårdspersonal som slarvar med prover, undersökningar och dokumentation.

På så vis hinner droger och alkohol gå ur kroppen och blåmärken och skador hinner läka. Våldtäkter som hade kunnat bevisas förblir ostraffade.

Nationellt kunskapscentrum för frågor om mäns våld mot kvinnor vid Uppsala universitet (NCK), en del av Akademiska sjukhuset, har fått i uppdrag av regeringen att utforma ett program med nationella rutiner för hur provtagning och dokumentation ska genomföras av vården vid sexuella övergrepp. Syftet är att rättsväsendets beslutsunderlag ska bli så fullständigt och ändamålsenligt som möjligt.

Och nya rutiner behövs. En nationell kartläggning som lades fram av NCK i november 2006 visade att vårdcentraler har

”Vårdcentraler har dåliga skriftliga rutiner för spårsäkring och rättsintyg vid sexuellt våld.”

dåliga skriftliga rutiner för spårsäkring och rättsintyg vid sexuellt våld. Vid utarbetandet av de nya nationella rutinerna ska särskild vikt läggas vid provtagning och medicinska undersökningar och vid samverkan med rättsväsendets myndigheter. Programmet ska redovisas för justitiedepartementet senast den 15 februari 2008.

– **Det är vårdens** uppgift att säkra bevis och skriva rättsintyg och att erbjuda psykosocialt stöd åt kvinnor

som har utsatts för sexuellt våld, berättar Åsa Witkowski, verksamhetschef vid NCK.

Numera handlar vårdens bevisningsarbete till stor del om rekvisitet ”hjälpplöst tillstånd”, som infördes i våldtäktsparagrafen vid lagändringen 2005. Sedan lagändringen är det våldtäkt att ha sex med ett offer som på grund av berusning, sömn eller som med hänsyn till omständigheterna är just hjälpplöst. Vanligast är fall där kvinnan är berusad eller drogad.

– För att styrka kvinnans hjälplösa tillstånd tar vi drog- och alkoholprover, men man måste komma ihåg att droger har en mycket kort halveringstid. Kvinnan måste komma in akut för att sådana spår ska

kunna säkras.

– Polis och åklagare hoppas ofta att våra rättsintyg ska innehålla en skadebild. Det hänger nog samman med missuppfattningen att våldtäkter ska innehålla väldigt mycket våld, men våldtäkter leder sällan till en stor skada, säger Witkowski.

Många våldtäkter, understryker hon, lämnar helt enkelt inte några fysiska spår som bevisar tvång eller våld. Och då står ofta ord mot ord.

CAROLINE LUNDSTRÖM
termin 7

FAKTA NRC:

Nationellt kunskapscentrum för frågor om mäns våld mot kvinnor (NRC) genomförde under 2005 en granskning av hälso- och sjukvårdens arbete med våldsutsatta kvinnor, där man kunde konstatera stora brister i mottagandet av bland annat offer för sexuella övergrepp. Kvaliteten på vårdens arbete varierar enligt rapporten dessutom betydligt över landet. Centret har nu av regeringen fått i uppdrag att utarbeta nya bevisningsrutiner för vården avseende sexualbrott. Programmet kommer att redovisas i februari 2008. För mer information om publikationer och verksamhet se www.akademiska.se.

G&D

ADVOKATBYRÅ

www.gda.se

G&D är en av Sveriges ledande och snabbast växande affärsjuridiska advokatbyråer.

Vi är för närvarande ca 90 medarbetare, varav ca 60 jurister.

Firmans kärnområden är företagsförvärv, kapitalmarknadsjuridik, bank och finans, fastighetstransaktioner, konkurrensrätt, immaterialrätt och tvister. Vi rekryterar kontinuerligt unga jurister som är intresserade av affärsjuridik.

G&D utsågs 2006 till näst bästa arbetsgivare bland de svenska advokatbyråerna i Legala Affärers undersökning bland biträdande jurister.

GERNANDT & DANIELSSON

ADVOKATBYRÅ

Hamngatan 2, Box 5747, SE-114 87 Stockholm.
Tel: +46 8 670 66 00 Fax: +46 8 662 61 01

BREV.

För vilken gång i ordningen, bästa juridikstudenter, händer samma sak igen? Våren 2007. Två män frias från våldtäkt, trots att kvinnans skador är dokumenterade och omfattande, trots att det finns sms som visar att männen efteråt skryter om det som har hänt och trots att tingsrätten konstaterar att det som hänt uppfyller kriterierna för att vara en våldtäkt. Männen begrep inte att hon inte ville. Männen friades och fortsätter.

För vilken gång i ordningen? I november 2006 friades tre män i Stockholms tingsrätt för en gruppvåldtäkt i Husby. Domen har överklagats och ska upp i hovrätten. Tingsrätten ansåg det inte bevisat att männen förstod att kvinnan var i ett hjälplöst tillstånd. I september 2005 fastställde hovrätten en tingsrättsdom som friade två män och fällde en tredje för våldtäkt på en 15-årig flicka i Jordbro. I mars 2004 friade tingsrätten i Huddinge tre män från gruppvåldtäkt på en 15-årig flicka. Och i november 2003 friade hov-

rätten fyra unga män från grovt sexuellt övergrepp mot en kvinna i Tumba.

Det är uppenbart att rättssystemet inte fungerar vid den här typen av rättsfall. För visst är det väl märkligt att om jag utför en handling som rent objektivt är ett brott, men samtidigt inte begriper att det jag gör är ett brott, så kan jag frias. På vilket annat område ser det ut så?

På vilket annat område används uttrycket "ord står mot ord" slentrianmässigt för att fria den som åtalas? Till och med när det finns teknisk bevisning? Det var ju enligt tingsrättens dom klart att kvinnans omfattande ska-

dor är orsakade av det hon utsatts för av de båda männen. Det är dessutom enligt tingsrätten klart att de sexuella handlingarna skedde mot hennes vilja.

Men männen begrep inte. Därför friades de. Men varför begrep de inte? De kanske var berusade? Det finns inte dokumenterat men däremot står det klart i alla pap-

per att kvinnan var berusad. Själva uppgav männen att de i stort sett var nyktra så de hade ingen förklaring till varför de inte förstod att kvinnan inte ville. Samtidigt skriver de i sms efteråt att de "utnyttjat" henne så alltså förstod de att hon inte ville. Man kan ju inte utnyttja någon som har samtyckt.

Sexualbrottslagstiftningen måste ändras och tillämpningen måste tydliggöra vad som är en våldtäkt, nämligen bristande samtycke. Svårare än så är det inte. För Feministiskt initiativ är det en självklarhet. Det borde det vara för blivande jurister också.

GUDRUN SCHYMAN
talesperson feministiskt initiativ (fi)

Foto: Pangbild/Sunna

VINGE

En bra start på karriären

STOCKHOLM GÖTEBORG MALMÖ HELSINGBORG LONDON BRYSSEL HONG KONG SHANGHAI

 www.vinge.se

JURIDISKA FÖRENINGEN INFORMERAR

Ordföranden har ordet

Jag vill ta detta tillfälle i akt att hälsa alla medlemmar hjärtligt välkomna till en ny termin i Uppsala. Med tanke på det renoveringskaos som har lamslagit vår föreningslokal Jontes stuga i sommar hoppas jag att alla får tillfälle att komma upp och se hur resultatet har blivit efter flera månaders slit och fejande. Kaféet är nu öppet som vanligt, böckerna är billiga som sig bör och nu är det alltså dessutom ombonat uppe på stugan.

Jag vill också önska alla nya T1:or och JIK II:or alldeles särskilt välkomna till Uppsala och till Juridiska föreningen. Jag hoppas att alla har någonstans att sova

– i alla fall just nu – och att ingen ännu har fått kotkompression av att bära runt på lagboken (konstigare saker har faktiskt hänt). Allt annat brukar ordna sig med tiden. Mitt bästa tips är att inte oroa sig alltför mycket för framtiden utan att i stället ta vara på den första tiden i studentlivet. Och låt er framförallt inte skrämmas av juridikens mysterier!

KARIN TOMCZAK
ordförande i Juridiska föreningen
ordf@juridiskaforeningen.com

OM ORDFÖRANDEN. Karin Tomczak tog juridikens mysterier vid hornen redan under T1, när hon blev kursetta genom att spika tentan i en historisk insats. Nu läser hon T9.

KALENDARIUM HÖSTEN 2007

29 september
Juridiska föreningens årsbal

14 november
Kontakt dagen på Uppsala slott, ett samarrangemang mellan JF och Elsa.

12 december
Föreningsstämma

Alla medlemmar är välkomna till studieutskottets möten som äger rum kl 17.00 på Jontes stuga den 2 oktober, 23 oktober, 13 november och 4 december.

Jontes kafé håller öppet mån – tor kl 10–16, fre kl 10–15.

För mer info se

vordf.stud@juridiskaforeningen.com
och
www.jf-uppsala.se.

Läs om JF på nätet

Saknar du bilder från nollningen? Vill du veta vilken som var den bästa nollegruppen? Och vad som egentligen hände på JF:s årsbal?

När Press judicata nu byter form och innehåll flyttar information och bilder från JF:s sociala aktiviteter ut på hemsidan, som kommer att hållas uppdaterad under året.

Från och med detta nummer går det dessutom att läsa Press judicata i pdf-format på nätet. Besök PJ och JF på www.jf-uppsala.se.

PASSAR vi FÖR Dig?

VI SÖKER ALLTID NYA JURISTER, både nytexaminerade, tingsmeriterade och mer erfarna specialister till våra kontor i Sverige och utomlands. För oss är din personlighet minst lika viktig som goda formella meriter. Det är också viktigt att du delar våra grundläggande värderingar som präglas av samarbete, långsiktighet och generositet. Vår storlek och vår marknadsledande position ger oss möjlighet att satsa stora resurser på din kompetensutveckling och på att ge dig såväl bredd som spetskompetens inom ett eller ett par områden. Oavsett vilken inriktning du så småningom väljer ger vi dig en unik plattform för din professionella och personliga utveckling.

Vi arbetar med Sveriges och världens ledande företag, ofta i stora och komplexa internationella uppdrag. Det ger oss, och dig, ständiga utmaningar och fantastiska utvecklingsmöjligheter. Genom våra egna kontor i flera olika länder, samt våra vänbyråer över hela världen, finns det stora möjligheter för dig som vill jobba utomlands en tid. Vi erbjuder en stimulerande arbetsmiljö, generösa villkor och har stort fokus på frågor som rör livspusslet, jämställdhet och ledarskapsutveckling.

Nyfiken? Läs mer på www.mannheimerswartling.se/blienavoss

MANNHEIMER SWARTLING

STOCKHOLM GÖTEBORG MALMÖ HELSINGBORG NEW YORK FRANKFURT BERLIN S:T PETERSBURG MOSKVA BRYSSEL SHANGHAI HONGKONG